

כותבים בגיליון

אורלי נזר בן חיים היא חוקרת קדרות

סטודיו ישראלית מודרנית. בעלת תואר דוקטור מהמחלקה לאמנויות באוניברסיטת בן גוריון, וכיום חוקרת במסגרת פוסט-דוקטורט במחלקה לאנתרופולוגיה וסוציולוגיה שם.

דורית בן טוב היא בוגרת החוג להפרעות בתקשורת באוניברסיטת תל אביב, פעילת שלום אופטימית וחפשנית בלתי נלאית.

נגה ברנשטיין היא חוקרת אמנות בדגש על השפעות בין-תרבותיות באמנות ובקראפט מודרניים בארצות הברית וישראל. בעלת תואר דוקטור בתולדות האמנות מאוניברסיטת סטוני ברוק בניו יורק ולימדה שם ובמכון הטכנולוגי לאופנה (FIT). עמיתת מארי קירי לפוסט-דוקטורט באוניברסיטה העברית בירושלים.

איתן ג'ורג' הורוביץ הוא אמן, אספן ופעיל חברתי. אוהב לחצות גבולות וליצור אמנות עם קהילות שונות בדגש על שימור ומחזור. חי ויוצר בעכו.

גלי גרינשפן היא מרצה לאמנות. בוגרת המחלקה לעיצוב קרמי ולימודי תואר שני באמנות בבצלאל. אמה לשלושה ילדים.

נועם דובר חולק סטודיו עם מיכל צדרבאום במושב עין איילה. בעל MFA בקראפט, התמחות בקרמיקה וחוכית, קונסטפאק, שטוקהולם, שוודיה. מרצה במחלקה לעיצוב תעשייתי בבצלאל ובמחלקה לעיצוב תעשייתי במכון הטכנולוגי חולון. עוסק בחומר ובניפוח זכוכית ומפתח מדפסות תלת-ממד בקוד פתוח.

טליה טוקטלי היא אמנית.

יאיר טלמור הוא בוגר בית הספר לאמנות - המדרשה, בית ברל. עובד במרכז המידע לאמנות ישראלית במוזיאון ישראל ובסדנת ההדפס בירושלים.

ריקי מנור היא אמנית פעילה, בעלת סטודיו ביישוב רעות. השתלמה בלימודי קרמיקה בבית הספר לעיצוב ואמנות פרסונס בניו יורק, ובשנים האחרונות עוסקת במחקר קרמי בעקבות תופעות גאולוגיות על פני האדמה. מתמחה בשרפות ראקו.

ענת נגב. חושבת כמו מעצבת תעשייתית ויוצרת על התפר בין אמנות לעיצוב בדגש על נושאים חברתיים. בוגרת המחלקה לעיצוב תעשייתי במכון הטכנולוגי חולון והמחלקה לעיצוב קרמי וחוכית בבצלאל. מתעניינת בים ובשיט.

מיכל קלסובסקי היא אמנית קרמיקה והדפס, בעלת תואר שני באמנות יצירה. עובדת בסטודיו מרומיה שבמושב אמירים.

עדי שבתאי פפו היא בוגרת המחלקה לצילום בבצלאל והתמחתה בניהול עמותות. הקימה ומנהלת את הגלריה BY5 וכן מנהלת את עמותת אמנים יוצרים בישראל.

תוכן

4 אורלי נזר_המרוץ לקאנון_קרמיקה יהודית-ישראלית מודרנית סדרת מאמרים על שדה הקרמיקה הישראלית_כתבה חמישית בסדרה

10 מיכל קלסובסקי_המעבר מקול קורא לקול קורא מבפנים שאלות על התערוכה לגילה מילר לפידות ואילן בק

18 יאיר טלמור_המאפיה העברית: קווים לדמותה

28 גלי גרינשפן_מסעות ומסחר בעולם דמוקרטי_שיחה עם וולטר מק'קונל

38 עדי שבתאי פפו_MATERIAL GIRLS

40 יבגניה קירשטיין_מאמאקרמיקה

41 קורונה קליניק

48 טליה טוקטלי_ביקורי תערוכות_TELL ME ABOUT TELL_שרן אלרן ושי זילברמן

55 נגה ברנשטיין_ביקורי תערוכות_תל TELL_שרן אלרן ושי זילברמן

58 צוללת

61 עדי שבתאי פפו_ביקורי תערוכות_קשרים בחומר שאלות לאמנית רות שומרני

68 נועם דובר_יצירת גשר בין הקראפט המסורתי לפבריקציה הדיגיטלית

72 לנטנה_אופיר זמודיאק_חשיפה ראשונה

74 גוף ראשון. טבע שני_הביאנלה לאמנות ועיצוב, תל אביב 2020

76 ענת נגב_טכנולוגיה של החומר_חומרי הדפסה במדפסות תלת-ממד

78 דורית בן טוב_טכנולוגיה של החומר_פיתות קרמיות

80 יבגניה קירשטיין_עבודה

המעבר מקול קורא לקול קורא מבפנים

תהליכים ושלבים בדרך לתערוכת יחיד ראשונה בעקבות ריאיונות עם האוצר אילן בק והאמנית גילה מילר לפידות על התערוכה 'ויסעו ויחנו וישבו', שהוצגה בגלריה המבשלה בתחילת שנת 2020

מאת: מיכל קלסובסקי, צילומים: הילה כרמל

את אילן וגילה אני מכירה שנים רבות וחשופה לעבודתם: אילן אוצר תערוכות מתחלפות רבות ומגוונות בגלריה של המבשלה בטבעון; וגילה היא אמנית יוצרת שפגשתי במהלך הקמה של תערוכות קבוצתיות, ובייחוד בזמן השהות המשותפת ברזידנסי של AIDA במכון לקרמיקה בגבעת חביבה. לצד קורס הדפס שהעברתי במבשלה התרוממה לנגד עיני תערוכת היחיד של גילה, ואני שעדיין לא זכיתי לתערוכה כזאת, התרשמתי מאוד וגם הסתקרנתי. אך טבעי אפוא היה לשבת יחדיו ולשוחח, להעלות שאלות ולבחון כיצד מתממש החלום של רבים מהיוצרים והיוצרות - תערוכת יחיד. את התהליך המורכב והאישי הזה ניסיתי למקד בכמה שלבים מובנים, ודרך נקודות ציון אלה לפרוש את סיפור לידתה של התערוכה הייחודית 'ויסעו ויחנו וישבו', וכן לחדד תובנות. אני מקווה שעוד יוצרים ויוצרות ימצאו בתיאור תמיכה ועידוד להגשים תערוכת יחיד משלהם.

הקפיצה

היצירה אוהבת להיראות, להיחשף, לתקשר במגוון אמצעים, אבל הקהל הכרחי תמיד. החשיפה מתחילה בדרך כלל בתערוכות קבוצתיות - במהלך לימודים, בעקבות מענה לקול קורא או היענות להזמנה חיצונית של עמיתים או אוצר/ת. בפורמט הזה מתקבצות כמה עבודות של יוצרים ויוצרות, בדרך כלל בהתאם לקונספט יזום של האוצר/ת. אף על פי שהבמה הזאת מעניינת, רבודה ומגוונת, האמנים והאמניות נדרשים להתאים עצמם, ולעיתים אף ליצור עבודות ייעודיות לקונספט חיצוני. תערוכת יחיד לעומת זאת מאפשרת שיח של יחמה, שיתוף וביטוי אישי, שהוא כשהוא לעצמו משמש כקונספט. מדובר אפוא בקפיצה מנטלית ויצירתית חשובה במסלול הקריירה האמנותית, ויש לה השלכות עמוקות ומרחיקות לכת. בשלב זה נוצר החיבור בין האוצר/ת ליוצר/ת - חיבור של משמעויות רבות ועוד יורחב עליו בהמשך. כאן רק אזכיר את מקומם של בתי הספר הגבוהים כקרב קפיצה לתערוכות יחיד ואציין שמעניין לבחון את פרקי הזמן שחלפו בין תערוכת היחיד הראשונה של הבוגרים הטריים (בעידוד בית הספר) ובין תערוכות נוספות שהם עשו בעתיד כאמניות ואמנים עצמאים.

גילה מילר לפידות, יציאה למסע 'ויפח באפיו נשמת חיים', 2019, אסמבלז', טכניקה מעורבת

גילה מילר לפידות, אוריאל המלאך, 2008, אבנית וחומרים מהטבע

ראשוני על התערוכה ויצאנו עם שתי תובנות: האחת - שנינו מעדיפים תערוכה שרוב מוצגיה יוכנו במיוחד בשבילה, להבדיל מתערוכה רטרוספקטיבית; האחרת - התערוכה תעסוק במצעד או במסע כלשהו כהמשך למיצב 'מצעד האיולת' שרקם בינינו את התוכנית מלכתחילה. החלטה גולמית זו הלכה ונפתחה והתבררה לאורך עבודתי האישית וכן במפגשים בינינו. בשלב זה דאגתי ללמוד היטב את חלל הגלריה על מאפייניו וכן את תפיסתו האוצרותית של אילן. בתהליך זה יכולתי לחוש שאילן ממש חי את הגלריה ובכל תערוכה בה מוציא את המיטב. זה אפשר לי לבטוח בו בהמשך הדרך ולפתח בינינו שיח מצוין.

תוך כדי העבודה על התערוכה וכשהחלו העבודות להוליד זו את זו, הלכה והתגבשה בי ההבנה שאני עוסקת במסע חיי: התבררו שלבי החיים המעצבים של המסע ונוצר שלד החלוקה של התערוכה. במקביל נוצקה בי ההבנה שלימודי הקבלה המתמשכים אפשרו לי להתבונן על המסע מזווית מיוחדת - הזווית הרוחנית. חיברתי את העבודות לרובד הרוח דרך הוספת חלקי משפטים מהמקורות, לפי חוויה פנימית שהתחברה לכל עבודה. המשפט האוצרותי של אילן (במילותיי) - 'הנושא יכול להיות חשוב מאוד ומעניין, אבל מה שיזכרו המבקרים בסופו של דבר קשור לנראות של התערוכה' - ליווה אותנו בהחלטות המשותפות שקיבלנו וילווה אותי בהמשך חיי המקצועיים.

לאחר כמה וכמה חודשי עבודה אישית בסטודיו נפגשנו שוב, אילן ואני, אל מול עבודות רבות שחלקן היו לא שלמות או שלא היה ניתן להציגן בסטודיו בשלמותן. במפגש זה דיברנו ארוכות על הפן הרוחני, כך שאילן

גילה: 'הרצון לתערוכת יחיד בעבע בתוכי כמה שנים מתוך תהליך התפתחותי טבעי שלי כאמנית. לאחר שנים רבות של יצירה שוטפת, יכולתי להתבונן על המכלול ולראות שיש תחומי עניין שמעסיקים אותי ושאיני חוזרת אליהם שוב ושוב מזוויות שונות. עם ההבנה הזאת חלחלה ההרגשה הפנימית שהגיע הזמן שעבודות ייחשפו החוצה כמכלול ולא רק כעבודות יחידות בתערוכות קבוצתיות. יש לציין שהגעתי להחלטה על תערוכת יחיד לאחר שכבר השתתפתי בהרבה תערוכות, ביאנלות, שהות אמן (רזידנסי) וסימפוזיונים בארץ ובעולם, ומשהו פנימי דחף להתקדמות הבאה.

ההיכרות עם אילן בקי, האוצר, החלה במפגשים קודמים כגון בביאנלה השמינית לקרמיקה (2016), כששינוי התקנו את עבודותינו זה לצד זה, וכן במהלך תערוכות בגלריה קריית האמנים בטבעון, שאילן עומד בראשה ושעבודותיו הוצגו בה. ההחלטה שאילן יאצור לי תערוכה אישית בגלריה נולדה בעקבות ההסכמה שהמיצב שלי 'מצעד האיולת' לא ישתתף בשל גודלו בתערוכה 'טופטי טרוי - עולם הפוך', שנדדה מבית בנימיני לגלריה בטבעון (2017).

תהליך העבודה

לאחר שנקבע המקום והזמן מתחילים לעבוד! מדובר בשוטפות שמובילה להתגבשות גוף העבודה, בדיקת חומרים, חידוד האמירה האישית, העזה וניסוח מדויק של האמירה האמנותית. זהו תהליך אינטימי מאוד בין היוצרת לבין עצמה לבין היצירה, לעיתים תוך כדי חשבון פנימי ואמנותי נוקב, החלטות והתלבטויות, ביטחון עצמי מול חרדה וספק פנימי. ככל שאלה אותנטיים ועמוקים יותר, כך היצירות האמנותיות שייולדו יהיו משמעותיות ורלוונטיות יותר. כגודל השעה - כך גודל התעוזה הנדרשת. במצב רגיש זה נמדדת איכות הקשר בין האמנית לאוצרת: האם יהיו אלה יחסי תמיכה, עידוד ותחושת שותפות יצירתית? או שמא התנגשויות, ניכוס יתר אוצרותי כלפי האמנית ותחושה של ניגוד אינטרסים? בשלב זה נכנסת המשמעות של בחירת החלל לתצוגה, שכן מפת הגלריה וחלק מתהליך העבודה כבר כולל בתוכו התייחסות להצבה והבנה שהעבודה תידרש לתקשר עם החלל שתוצב בו.

גילה: 'כמקובל בתהליכים של קפיצה התפתחותית, ההחלטה על תערוכת יחיד ראשונה יצרה בי כאוס פנימי גדול מלווה בחוסר ידיעה מוחלט של הדרך שתוביל מההחלטה ועד מימוש התערוכה. שתי מנטוריות שאני מוקירה ואוהבת - מירה חרות מורתי לשעבר והאוצרת מירב רהט - ליוו אותי בשלב זה ועזרו לי בפרימת פקעת הכאוס, חופי אחרי חופי, עד המקום שבו התחלתי לראות את הדרך. ביחד (וגם הרבה לבד) ותוך כדי נבירה פנימית מתמשכת ניסינו להבין את יצירתי עד כה דרך פריזמות של הנושאים המעסיקים אותי, מאפיינים חומריים וצורניים של העבודות, מקורות הנביעה וההשראה שלי וכדומה. מהתהליכים האלה צפו כמה שלדי בסיס אפשריים לתערוכת יחיד.

לאחר הבנה בסיסית זו פגשתי את אילן כאוצר. הצגתי לפניו את מכלול עבודתי, קיימנו דיון

כחלק אינטגרלי מהן. עסקנו במהות הקבלית של אותיות ומילים וכיוון הורדתם מהעליון לתחתון. ההבנות התאורטיות הובילו אותנו להחלטות המעשיות, ואולי החדשניות, של תערוכה ללא שילוט על הקירות. לחלופין נוצרו שמות העבודות בחומר והונחו בתוך העבודות או על הרצפה, כחלק מהותי ובלתי נפרד מהעבודות עצמן.

הצבת התערוכה

show time: המסך עולה, הזרקורים מאירים וההצגה מתחילה! בכוונה השתמשתי כאן במושגים מעולם התיאטרון במטרה להבהיר שתערוכה אינה מסתיימת בהצבה. היא חיה ודינמית יש לה אינטראקציה פעילה עם הקהל, ואם נשכיל להתכונן ולפעול, היא תהיה ויטאלית ותוכל להמשיך ולצמוח עוד ועוד. יש כמה גישות להתנהלות בתערוכה, ולנו, האמנים והאמניות, יש לא פעם התחושה שזה איננו התחום שלנו, אלא יותר של אנשי השינוק ויחסי הציבור. אבל גם הפעולות הנלוות לתערוכה הן חלק מהיצירה ומהרבדים שאנו מטמיעים בה.

פתיחה מלווה בהקשרים תרבותיים רלוונטיים: שיח גלריה, סיורי גלריה, אירוח קולנוע, סיורים של כתבי אמנות ואספנים, הרצאות, צילום - כל אלה יוצרים סינרגיה בין העבודות בחלל, הנוכחות הפיזית של האמנים והאמניות וכל מה שיכול למנף את התערוכה רחוק יותר וגבוה יותר. זה הזמן היקר שבו אנו יכולים גם לקבל חזרה מהאמנות: פידבק, הערכה, רכישות, שיתופי פעולה עתידיים. קיבלנו חשיפה, יש לנו קהל! יצאנו מהמרחב האינטימי של הסטודיו אל העולם הגדול! התערוכה מאפשרת גם מבט-על על עצמנו כיוצרים, התבוננות עצמית מבחוץ, הבשלה פנימית שתיקח אותנו הלאה, אל המשך התהליך היצירתי.

אילן: 'בתערוכת יחיד מושקע מאמץ גדול ואדיה, פיזי, כלכלי ונפשי, ואת התקופה הזאת צריך למצות כדי למנף את הקריירה האמנותית לשלב הבא, ממש לראות ולדעת מהו השלב הזה ולאן אנחנו רוצים להגיע בהמשך. אוצרים, מבקרי אמנות, אספנים וכל מי שמשמעותי בתחום צריך לדעת על התערוכה ולבקר בה. אם הם לא הגיעו - לא עשינו מספיק. מכאן גם החשיבות הגדולה של תיעוד מקצועי שישמש את האמנים והאמניות בהמשך - כדי להמשיך ולפרסם ולשווק את העשייה האמנותית שלהם.'

גילה: 'לאחר כשנה וחצי של עבודה מסיבית בסטודיו וכשבועיים אינטנסיביים של הצבת התערוכה בגלריה, ניתן היה לחשוב לרגע שהגעתי למנוחה ולנחלה ולהתיישב על זרי הדפנה של יש לי תערוכת יחיד! אבל לא די בעצם קיום התערוכה, שהרי אנו כאמנים מעוניינים בכמה שיותר חשיפה לקהל מבקרים, אוצרים ואספנים. לכן השקעתי הרבה משאבים של זמן ויצירתיות למינוף התערוכה: קיימנו אירוע פתיחה גדול ואירוע נעילה משולב שיח גלריה, והפקנו שלושה אירועים של שיתופי פעולה שמשכו קהל רב: ארגנו הדלקת נרות חנוכה עם הקהילה הרפורמית המקומית; נפגשנו עם קבוצת לימודי קבלה, עם הרבה שלנו ועם אורחים נוספים לשיח בנושא 'המסע בראי הקבלה'; וארגנו מפגש בוקר לקרמיקאים ששילב ביקור בתערוכה ושיח עליה עם הרצאה והדגמה

הצטרף לחוויה שלי וצירף את הפן האוצרותי למה שהתגבש. בשלב זה הבשילה ההבנה של רצף התערוכה ושל החלוקה הפנימית שלה. הבנו שאנחנו עוסקים בתערוכת מיצב וגם דיללנו אופציות רבות לעבודות נוספות בשל גודל הגלריה, ובכלל, ככל שהתקדמתי בעבודה לקראת התערוכה התחדדה ההבנה שלי לגבי מה אני עושה ואיתה האמירה האישית: חיינו מורכבים מצירוף של חומר ורוח, כששלשני החלקים חשיבות זהה, והם מחברים ומשלימים זוויות מבט שונות על החיים ובכך מרחיבים אותם.

ההצבה

אף שההצבה נתפסת כפעולה אוצרותית עיצובית, בתערוכת יחיד היא חלק משלים של פעולת היצירה עצמה, ויחד הן יוצרות יצירה אחת, שהיא התערוכה. תערוכות נודדות שהוצגו בחללים שונים נראות ומשדרות תפיסה אחרת, בשל הסינרגיה המהותית בין החלל לאובייקטים המוצגים בו. בהצבה נוצרות מערכות יחסים בין העבודות, ומשמעויות ורבדים חדשים נובטים כחלק מהניתוק מחדר העבודה - מהסטודיו. העבודה ניתקת משורשיה ונהפכת למוצג אמנותי עצמאי. בעקבות השינוי בנקודת המבט עליה וחשיפתה לעיני כול, אפילו היוצר או היוצרת מסתכלים עליה בעיניים חדשות, והיא הופכת מוקד לתשומת הלב. בתערוכה 'יוסעו ויחנו וישבו' ראוי לציון הדרך המיוחדת שבה הופיעו הכתוביות המוצמדות בדרך כלל לעבודות, ובהן שם העבודה ומידע על הטכניקה.

גילה: 'הקשר שנוצר עם אילן לאורך הדרך אפשר לנו שיח מעניין ופורה על שאלות של הצבה. אחד הנושאים החשובים שדנו בהם היה השילוט בתערוכה. דיברנו תאורטית על משמעות השילוט בתערוכות, התייחסנו לשמות עבודות כאלמנט טכני נפרד מהעבודות, לעומת שמות

גילה מילר לפידות, מזבח, ובחרת בחיים, 2004, 2019, חומרים שונים

של אמן הקרמיקה האמריקאי מארק לוטהולד (Leuthold). גם נוכחותי בגלריה בכל השבתות כדי לפגוש מבקרים ולשוחח עימם יצרה ריבוי של אירועי שיח קטנים בגלריה לאורך כל התערוכה.

יש להדגיש שכל אלה לא היו קורים ללא העבודה היומיומית של פרסום ברשתות חברתיות, בפייסבוק ובווטסאפ, באתרים רלוונטיים באינטרנט ובפנייה אישית לאוצרים, לקולגות-אמנים וכן לחברים ומכרים. בשל המרחק מהמרכז החלטתי להיעזר גם ביחסי ציבור מקצועיים לקידום נוסף של התערוכה. אני מודה לאשת יחסי הציבור, שהשכיחה לפרסם כתבות על התערוכה ועליי בעיתונות הכתובה ובאתרים באינטרנט ולקבוע לי ראיונות אישיים שהושמעו ברדיו ובפודקאסטים.

תקופת התערוכה הייתה משמעותית בשבילי כיצרת, שכן במהלך שהותי המתמשכת בתערוכה ומתוך המפגשים והשיחות עם המבקרים הגעתי לכמה תובנות פנימיות מקדמות, והחוויה האישית שלי מול אחדות מהעבודות השתנתה וקיבלה משמעות נוספת או חדשה. למעשה, באופן מדהים, כל מפגש ושיחה עם מבקרים בתערוכה חידדו לי יותר את האמירה האישית (ובעצם הקולקטיבית).

נעילה

זה שלב הפירוק של התערוכה, האריזה, ההתכנסות חזרה אל מאחורי הקלעים. בדרך כלל מגיעים לתקופה זו חסרי כוח, גם בשל האינטנסיביות של תקופת התערוכה וגם בגלל ירידת המתח הטבעית, אולי אפילו ברגשות מעורבים של אבל, ריגוק והחמצה או אולי ריגוש על ההזדמנויות החדשות שנפתחו בעקבות מהלכים שעשינו וקרנו. על אף כל המטענים הרגשיים יש לתת את הדעת על אחסון נכון ועל שימור של העבודות במקום מוגן עבור פרויקטים עתידיים, בייחוד אם התערוכה עומדת לנדוד לחלל נוסף מאוחר יותר.

גילה: 'מבחינה פורמלית התערוכה ננעלה בסוף ינואר 2020 בליווי שיח גלריה כמקובל, ובאפיסת כוחות. בפועל התערוכה עמדה שבועיים נוספים לצורך צילומי סטילס ווידאו, שהתמשכו מעבר למצופה, ולצורך הפירוק. בזמן הזה חלפו בתערוכה אורחים מזדמנים שהמשיכו את השיח איתי. הפירוק היה איטי בגלל העייפות המצטברת ויציאת האוויר מהמפרשים, וגם בגלל הצורך להתבונן עוד רגע ולהיפרד מכל עבודה שפירקתי. למזלי את האריזות ארגנתי מראש באופן נוח וברור שאפשר לי לארוז כל עבודה באריזה המקורית ללא הצורך לחשוב מחדש איך כדאי לארוז וללא הצורך בחומרי אריזה נוספים. רוב העבודות הועברו למחסן האמנות שלי; מיעוטן חזרו לסטודיו; וארבעת המלאכים שריחפו בתערוכה הועברו לבנק דיסקונט לתערוכה 'אישת לאחותה: אוסף דיסקונט מארח אמניות ויוצרות', אוצרות: שולמית נוס, חגית פלג רותם. כשאחרונת העבודות מצאה את מקומה אמרתי לעצמי שמגיע לי חופש ואני לוקחת יומיים (כן, רק יומיים) שבהם לא אעשה כלום!! יומיים אלה אפשרו לי לנשום, להרהר על כל המהלך שעשיתי וגם להתבונן אל

העתידי' ■

